

قرآن‌شناسی

مباحثی در علوم، معارف و اطلاعات قرآنی

جلد دوم

دکتر مصطفی عباسی مقدم

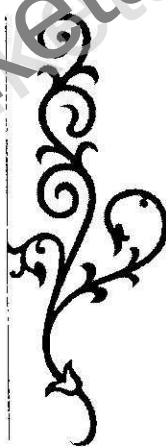
سرشناسه: عباسی مقدم، مصطفی
 عنوان و نام پدیدآور: قرآن شناسی: مباحثی در علوم،
 معارف و اطلاعات قرآنی / مصطفی عباسی مقدم.
 مشخصات نشر: قم: گنج معرفت، ۱۳۹۱-
 مشخصات ظاهری: ج.
 شابک: ۹-۵۶-۵۳۶۴-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
 یادداشت: فهرست نویسی براساس جلد دوم.
 یادداشت: کتابنامه.
 مؤلف: قاضی، بررسی و شناخت
 رده بندی کتبی: BP۶۵/۴/۶
 رده بندی دیگری: ۲۹۷/۱

جلد دوم

قرآن شناسی

مباحثی در
 علوم، معارف
 و اطلاعات قرآنی

مؤلف: دکتر مصطفی عباسی مقدم
 عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان
 ناشر: گنج معرفت
 صفحه آرا: جاوید نعیمی
 «نوبت چاپ: اول/ فروردین ۱۳۹۱»
 «تیراژ: ۵۰۰۰ نسخه»
 «قیمت: ۳۹۰۰ تومان»
 شابک: ۹-۵۶-۵۳۶۴-۶۰۰-۹۷۸

فهرست مطالب

۱۱		مقدمه
۱۳		بخش اول: آیه شناسی و سوره شناسی
۱۵		فصل اول: آیه شناسی
۱۶		تقسیم آیات
۱۶		آیات مشهور و نامدار
۲۳		در باره بسم الله
۲۵		فصل دوم: سوره شناسی
۲۶		سوره های مکی و مدنی
۲۷		تفاوت های سوره های مکی و مدنی
۲۸		گروه بندی سوره ها
۲۹		نام گذاری سوره ها
۳۳		معانی نام های سوره ها و برخی اطلاعات دیگر
۴۳		بخش دوم: کلیدهای فهم قرآن
۴۵		فصل اول: محکم و متشابه و تأویل
۴۶		اهمیت شناخت محکم و متشابه
۴۶		تعریف محکم و متشابه

تشابه ذاتی و تشابه نسبی ۴۹

موضع قرآن در باره آیات متشابه و محکم ۵۰

فلسفه آیات متشابه در قرآن ۵۲

تأویل ۵۵

معنای اصطلاحی تأویل قرآن ۵۶

۱. توجیه متشابهات ۵۶

۲. بطن‌یابی و راه‌یابی به باطن آیات ۵۸

۳. تطبیق ۶۰

فصل دوم: ظهر و بطن یا ظاهر و باطن قرآن ۶۲

ادله بطن داشتن قرآن ۶۴

فصل سوم: نسخ در قرآن ۶۷

نسخ در لغت و اصطلاح ۶۸

حکمت و فلسفه نسخ ۶۸

مصادیق نسخ در قرآن ۶۹

۱. آیه نجوی ۶۹

۲. آیه فحشاء ۷۰

۳. آیه گذشت و عفو ۷۰

بخش سوم: روابط قرآن ۷۳

فصل اول: رابطه قرآن و عترت ۷۴

جایگاه اهل بیت علیهم‌السلام نسبت به قرآن ۷۵

۱. عارف به قرآن: ۷۵

۲. مبین و تبیین‌کننده مجملات قرآن ۷۵

۴. تجلی و تجسم قرآن ۷۶

شباهت‌ها و هماهنگی‌های قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام ۷۷

۱. هر دو ثقل‌اند، گران‌ها و سنگین ۷۷

۲. همراهی قرآن و عترت در دنیا و آخرت ۷۸

۳. عصمت قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام ۷۹

۷۹.....	۴. هماهنگی درونی قرآن و اهل بیت علیهم السلام
۸۰.....	۵. جهانی و همگانی بودن اهل بیت علیهم السلام و قرآن
۸۱.....	۶. حیات بخش بودن قرآن و اهل بیت علیهم السلام
۸۳.....	فصل دوم: رابطه قرآن و نهج البلاغه
۸۴.....	ابعاد رابطه قرآن و نهج البلاغه
۸۴.....	الف. بیان آموزه های قرآنی با عبارات جدید
۸۶.....	ب. تبیین، تشریح و توضیح بیانات قرآنی
۸۷.....	ج. رمز گشایی مطالب بلند و ژرف قرآن
۹۰.....	د. تبیین و تعریف و غبارزدایی از مفاهیم اسلامی قرآن
۹۱.....	هـ. توصیف قرآن و مهجوریت زدایی از آن
۹۳.....	و. روشنگری در برابر تفسیر به رأی و تحریف مبانی قرآن
۹۴.....	فصل سوم: رابط قرآن با زبان عربی
۹۴.....	الف. منظور از عربی بودن قرآن
۹۶.....	ب. راز عربی بودن قرآن
۹۷.....	ج. واژگان غیر عربی در قرآن
۹۹.....	د. فواید و آثار عربی بودن قرآن
۱۰۲.....	فصل چهارم: رابطه قرآن با کتب مقدس پیشین
۱۰۳.....	تورات
۱۰۵.....	انجیل
۱۰۷.....	اوستا
۱۰۸.....	الف. مقایسه قرآن با سایر کتب از لحاظ نام، ساختار و استناد
۱۱۱.....	ب. مقایسه تورات، انجیل و اوستا با قرآن از لحاظ محتوا و مضامین
۱۱۴.....	فصل پنجم: رابطه قرآن و علم
۱۱۵.....	اهمیت علم از منظر قرآن
۱۱۶.....	کاربرد علم در قرآن
۱۱۷.....	اشارات علمی در قرآن
۱۱۷.....	۱. لقاح گیاهان و ابرها توسط باد

۱۱۸	۲. مراحل تکوین جنین انسان.....
۱۲۰	۳. زوجیت.....
۱۲۱	۴. نیروی جاذبه.....
۱۲۱	۵. حرکت خورشید.....
۱۲۲	۶. حرکت زمین.....
۱۲۲	۷. پیدایش حیات از آب.....
۱۲۳	پیشینه علم‌گرایی و تفسیر علمی.....
۱۲۵	نمونه‌هایی از تفسیر علمی دانشمندان اسلامی.....
۱۲۶	راه صحیح تفسیر علمی.....
۱۲۸	مزایا و فواید تفسیر علمی.....
۱۲۹	بخش چهارم: موانع قرآن‌شناسی
۱۳۰	فصل اول: تفسیر به رأی.....
۱۳۲	نظر قرآن و حدیث درباره تفسیر به رأی.....
۱۳۴	تفاوت تفسیر به رأی، تدبیر و اجتهاد.....
۱۳۴	گونه‌های تفسیر به رأی.....
۱۳۶	نمونه‌های تفسیر به رأی.....
۱۳۸	فصل دوم: جعل و تحریف.....
۱۳۹	الف. وضع و جعل حدیث.....
۱۴۱	ب. تحریف قرآن.....
۱۴۲	بحث تحریف چه لزومی دارد؟.....
	الف. حفظ و صیانت متن وحی الهی و جلوگیری از آسیب‌هایی که دامن‌گیر
۱۴۳	کتب آسمانی پیشین گردید.....
۱۴۴	ب. پالایش منابع دینی از آنچه زمینه سوء استفاده بدخواهان می‌شود.....
۱۴۴	ج. مطالعه گسترده تر تاریخ نزول و تدوین و نشر قرآن.....
۱۴۵	د. پاسخ‌گویی به اتهام‌های ناروا.....
۱۴۶	بیانات علما در نفی تحریف.....
۱۴۹	مفهوم تحریف.....

تحریف لفظی و تحریف معنوی	۱۵۰
کاربرد تحریف در قرآن	۱۵۱
جریان شناسی مدعیان تحریف	۱۵۴
الف. گروهی از ظاهرگرایان و اهل حدیث در اهل سنت	۱۵۴
ب. گروهی از اخباریون افراطی در میان شیعه	۱۵۵
ج. مستشرقان مسیحی و یهودی	۱۵۵
گونه‌های تحریف	۱۵۶
مهم‌ترین دلایل مدعیان تحریف	۱۵۸
الف. روایات منابع شیعی و پاسخ آنها	۱۶۲
روایات تفسیری	۱۶۴
ب. روایات منابع سنی و پاسخ آنها	۱۶۶
ادله بطلان تحریف	۱۶۸
الف. ادله عقلی	۱۶۸
ب. دلایل نقلی عدم تحریف	۱۶۹
روایات نفی تحریف	۱۷۳
فصل سوم: تحمیل دیدگاه‌ها بر قرآن و پیروی از هوا و هوس	۱۷۵
الف. تحمیل بر قرآن	۱۷۵
ب. نگرش به قرآن بر اساس هوی و هوس	۱۷۶
فهرست منابع	۱۷۸

مقدمه

﴿قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ﴾ (نمل، ۵۹)

سال‌ها بود که با توجه به حضور در محافل قرآنی و نیز برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی، با علاقه‌مندان مباحث قرآنی مواجه می‌شدم و در صدد بودم براساس نیاز و دغدغه و سطح فرهنگی و علمی آنها مجموعه‌ای را تدوین کنم که پاسخگوی نیاز و عطش قرآنی آنان باشد. از طرفی، با تدریس چندین ساله علوم قرآنی، می‌دانستم که برخی از شاخه‌های علوم و معارف قرآن مورد اشتیاق عموم مردم و برخی دیگر ویژه فرهیختگان است. نیاز مسابقات قرآنی دانشگاه‌ها به منابع جدید و روزآمد هم مزید بر علت شد تا تصمیم به نگارش چند جلد کتاب قرآن‌شناسی بگیرم و بحمدالله این نیت در پاییز سال ۹۰ عملی شد و به یمن اختصاص ماه مبارک شعبان و رمضان به این کار، طراحی و تحقیق اصلی و نگارش جلد نخست به انجام رسید و اکنون در انتهای سال ۹۰، جلد دوم قرآن‌شناسی شامل مباحث مهمی پیرامون کلیدهای فهم قرآن و روابط قرآن و موانع قرآن‌شناسی آماده انتشار گردیده است.

بدیهی است که در این مجموعه، تنها برخی از شاخه‌های علوم قرآنی بیان شده و بررسی و تدوین همه شاخه‌های علوم و معارف قرآنی براساس رویه و رویکرد این کتاب در جلد‌های بعدی امکان پذیر خواهد بود.

مهم‌ترین دغدغه نگارنده در تدوین این کتاب، انتخاب موضوعات مناسب و مورد نیاز مخاطبان قرآن‌دوست و اولویت ارائه جاذبه‌های قرآن به همراه سادگی و روانی در بیان مطالب بوده است که امیدوارم هرچند به طور نسبی، در این رویکرد، توفیق یافته باشم، چرا که قرآن سفره معرفت و رحمت الهی است و همه باید از این خوان پر فیض و بی‌کران، بهره کافی ببرند.

در اینجا لازم است از همه پژوهشگران و فرهیختگان و نیز علاقه‌مندان مباحث قرآنی درخواست کنم با اظهار لطف و کرم هرگونه نقد، نظر و پیشنهاد خود را درباره ساختار و محتوای کتاب و نیز سایر مباحث و فعالیت‌های قرآنی از طریق آدرس زیر به نگارنده اعلام فرمایند:

Email: abas1234 @gmail.com

ضمناً وب‌سایت «فرهنگ و قرآن» با آدرس زیر جهت آشنایی با سایر نوشته‌ها و آثار اینجانب در خدمت خوانندگان گرامی می‌باشد:

www.qurana.ir

و در پایان ضمن سپاسگزاری صمیمانه از همه همکاران و دوستانی که در تحقیق، آماده‌سازی و انتشار این مجموعه یاری و مساعدت نموده‌اند، برای همگی ایشان توفیق و سرفرازی و سلامت مسئلت می‌نمایم.

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ (هود، ۸۸)

مصطفی‌عباسی مقدم
عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان
بهمن ماه ۱۳۹۰